

odprtino, in skozi njo je padala svetloba in toplota na negibno-valilko. Veter se je raznežil, ko je šel mimo meje, ki jo je označil Bog. To je trajalo gotov čas. Šest liščkov je zapustilo šest lupin. Ko so odprli oči, so videli kot vsi drugi njih vrste, da je zemlja lepa, dobili so prvo perje in skušali poletavati . . . Šele, ko so imeli dorasle peruti, je listje orumenelo, in so malčki opazili, da je zima že zdavna opustošila zemljo v razdalji sto metrov od gnezda.

Glejte, otroci moji, če je napravil Gospod pomlad ptičkom, ki so se zakasnili v valjenju, kaj bo storil še le vam, če ga boste prosili! Toda ničesar bi ne bilo, če bi očka in mamica ne bila pričela z gnezdecem celo tretjič — to morate dobro vedeti.

Fran Radešček:

Za očetom.

Spomini na svetovno vojno in njene grozote čimdalje bolj medlé, izbrisati jih pa ne bo mogoče. V srcih teh, ki so sami okušali vso grenčino vojnega trpljenja v bojnem metežu, ki tudi naši slovenski domovini še celó ni prizanesel, ostanejo ti dnevi, polni groze in strahot, nepozabni za vse življenje. Prav posebno pa so živo vdolbljeni v mehkočutno človeško dušo zlasti posamezni prizori, ki jih je težko zapisati tako, kakor so se človeku vtisnili.

Ne vem torej, kako bo odmela v vaših srcih naslednja zgodba dvanajstletnega dečka Jovice, ki je izgubil svojega ljubljenega očeta? Smatram jo pa za vredno, da jo podam v verni sliki mladim bralcem »Vrtca«.

*

Uprav pred enajstimi leti, v prvih dneh po novem letu, smo se po srečno prestanem mučnem umiku pred sovražnikovimi bajoneti in topovi preko divjih goratih krajev severne Albanije bolni srbski vojaki in z nami številni izbegli moški, ženske in otroci ukrcali v Draču na ladje, da nas prenesó kamorkoli na varno. Ukrcavanje se je izvršilo ponoči v najhujšem nalivu. To je bilo vsekako boljše kot bombe, ki so jih podnevi metali neprijateljski letalci na nas. V ladjo, kamor je tudi mene namenila usoda, so stlačili 2400 sestradanih in nadložnih mož, ženâ in otrok. V italijanskem pristanišču so ugotovili na naši ladji kolero in nas odklonili, ne da bi nam dovolili, oskrbeti se vsaj s hrano za bolnike.

Brodarili smo potem osem dni po Jadranskem in Sredozemskem morju, išoč zavetja. Končno so se nas usmili na Korziki v pristanišču Bastia, da so nam postregli vsaj s kruhom. Izkrkali pa smo se pred Marseljem na samotnem otoku. Tam smo vsi težje bolni in onemogli prišli v lazaret (zasilno bolnišnico), vsi drugi pa v dve baraki, da se pozdravijo in okrepijo. Že na ladji, pa tudi na tem otoku, je več beguncev umrlo.

V lazaretu pač nismo ničesar pogrešali. Imeli smo ljubeznivega srbskega zdravnika, ki je dobro poznal tudi Slovence in visoko cenil našo domovino. Tudi francoske bolničarke so bile dobre duše, a nadvse prijazen in dobrončen je bil francoski duhovnik, kot navaden vojak-bolničar dodeljen na službo v naš lazaret. Opravljal je vedno samo nočno službo. Počasi in tiho je stopal od postelje do postelje, spečim popravljaj odejo, bdečim pa postregel s čajem, mlekom, čokolado ali pa vsaj s prijazno besedo. Čutili smo vsi, da je skušal s temi dejanji krščanske usmiljenosti izraziti pravoslavnim Srbom globoko čuvstvo ljubezni in prizanesljivosti katoliškega duhovnika. Zlasti je odlikoval s svojo ljubeznivostjo brihtnega dečka, malega Jovico, ki je ležal z nami, vojaki, v bolnišnici zaradi onemoglosti in rane na nogi, ki se mu je vnela in ga je močno bolela, da je včasih kar stokal.

Neke noči, ko je ta duhovnik stregel malemu bolniku, ki mu bolečine niso dale spati, je sédel na mojo posteljo in prosil mojega soseda, nekega narednika, ki je znal prav dobro francoski, naj mu pove, kakó je zašel ta deček, tako mlad, med vojake. Tako sem zvedel za zgodbo, ki vam jo tukaj povem natančno takó, kakor jo je pripovedoval srbski narednik francoskemu duhovniku.

Deček je sin pravoslavnega duhovnika v nekem večjem kraju v Macedoniji. Ko so pritisnili Bolgari za umikajočo se srbsko vojsko, so pozvale oblasti tudi njegovega očeta, naj se pridruži vojski in zapusti kraj svojega službovanja. Težko je bilo skrbnemu možu slovo od številne družine že z ozirom na negotovost, kako se bo družina brez njega prehranila. Vzel je s seboj le najstarejšega sina Jovico. Do Mitrovice jima je šlo še dokaj gladko, kolikor je bilo pač mogoče v tistih razmerah in še celo pozimi. Mitrovica je bila prenapolnjena, in oče, ki je moral tu opravljati duhovniške posle, se je nastanil z znanci kar na prostem zunaj mesta, kjer je bilo številno taborišč izbeglega prebivalstva Srbije.

Kar nenadoma pa se je raznesel glas, da so Avstrijci že v bližini Mitrovice, in da je treba bežati. Vse je hitelo pobirati in vezati svoje skromno imetje in nadaljevati v ostri burji beg preko širnega Kosovega polja po snegu in v mrazu. — Kam? — Kdove! — Mnogi so odšli proti Črni gori, nekaj pa jih je krenilo tudi na Prizren proti Albaniji. Doklej pa — tudi nihče ni razmišljal.

Jovica ni vedel, kaj naj stori. Ali naj počaka na očeta, ki je bil ravno ta dan po opravkih v mestu, ali naj odide kar z znanci. Le-tí so mu svetovali, naj gre očetu naproti, da mu prihrani pot na taborišče. Deček jih je poslušal, vzela svojo in očetovo torbo na rame in odšel iskat očeta.

Toda čim bliže je prišel mestu, tembolj ga je zajemala pehajoča se velika množica bežečega ljudstva. V tem vrvežu je fantič izgrešil očeta in ostal sam samcat med neznanimi ljudmi. Ti pa so imeli dovolj opravka že sami s seboj, nikar da bi se kdo še brigal za tujega otroka.

Jovica je taval sem in tja, iskal in klical očeta, izpraševal ljudi, a vse je bilo zaman: očeta ni bilo nikjer. Solze so se mu usule po licih, in ni se vedel kam djati. Končno se ga je usmilil neki častnik in ga vzela k sebi med vojake. Ko je polagoma odpovedovala v splošni zmešnjavi tudi trda vojaška disciplina, je vljudni deček častniku dobrodošel za postrežbo. Tako se je ta naš mali begunec udingal za vojaka-strežnika in kot vojak je

nastopil tudi pot v Albanijo. Vedel je namreč, da mu je le na ta način mogoče iti za očetom. Oče je pa najbrž mislil, da je sin pri znancih in se bo z njimi in s sinom sešel že kje med potom. Ker je pa šla večina izbeglih v Črnogoro, je tja krenil tudi oče v skrbi za sina. Tako sta se izgrešila oče in sin.

Jovici med vojaki ni bilo ravno slabo. Na odmoriščih je kuhal čaj, prilagal drva ognju in opravljal ta ali ona manjša dela. Siromašna obleka mu je bila pregorela že na več krajih, zlasti ker je ležal največ ob ognju. Zeblo ga je včasih, da je kar drgetal, a odeje ni imel nobene. V takih primerih sta ga po dva vojaka vzela v svojo sredo, in takrat mu je bilo toplo.

Tako je prišel Jovica, išoč očeta, končno preko Prizrena, Ljum kule v albansko gorovje, kjer ga je pa čakala težka preizkušnja — krvavi krst. Divji Arnavti so namreč nenadoma napadli slabo zavarovano umikajoče se srbsko ljudstvo v gorovju na ozkih in nevarnih stezah ob strmem pobočju. Ko so zagrmel prve albanske puške in je padlo nekaj mrtvih in ranjenih, se je vse razbeglo, celo vojaki, ko so izstrelili svoje naboje. Jovica je obležal s prestreljeno roko v neki goščavi, kamor se je bil v strahu zatekel ob splošni zmešnjavi. Od tam je skrit opazoval, tiščoč si z dlanjo krvavečo rano, kako so Arnavti po lahki zmagi odgnali srbsko živino in pobrali plen, kar so ga ubežniki pometali od sebe.

Na srečo rana ni bila nevarna. Za silo si jo je zavezal sam ter tako ustavil krvavitev. Bolj pa kot rana sta ga vznemirjala strah in občutek zapuščenosti. Ko bi se bil vrnil navzgor, odkoder je bil pribežal v goščavo, bi bil našel v snegu ne samo sledove ljudi, ki so šli tam mimo, ampak tudi ranjence, ki se jih Arnavti niso doteknili, ampak jim celo pokazali zložnejšo pot na Spas. Očividno je bilo tem roparskim ljudem le za živino, ki so jo Srbi prav takrat gnali za prehrano v večjem krdelu s seboj.

Ves tresoč se od strahu in mraza Jovica ni vedel, kaj naj stori. Navzgor na pot se ni upal, meneč, da tiči za kakšnim grmom še vedno kak divjaški Arnavt. Zato se je odločil, da zleze navzdol po obrasli rebri. Dol ga je vabilo tudi šumenje deročega Drima. Toda tam je bilo zanj še slabše; snega silno mnogo, in le šumenje reke je motilo grobno tišino, ki ni obetala v bližini živega bitja. Vendar je deček taval še dalje, in mrak je že legal na zemljo, ko se je odločil, da poskusi ipak svojo srečo in kakó najde človeške sledove v snegu, da po njih spet pride med ljudi in se reši neizbežne smrti v teh divjih krajih.

Toda glad in utrujenost sta zmagala nad njegovo voljo. Legel je pod neko smreko, kjer ni bilo snega, in brž je sladko zaspal. Nad njimi pa je čulo božje oko z nešetimi zvezdicami na jasnem nebu, a ob vzglavju prazne očetove in njegove torbe je bdel angel varih. Ker je bil slabo oblečen in brez poživiljajoče hrane, je tembolj občutil hudi mraz, kakršen je v jasnih zimskih nočeh. To in pa še skrb, kako se bo rešil, kje dobil hrane in kje našel očeta, mu ni dala zaspati. Pa tudi rana ga je zelo skelela. Vpil bi bil od strahu in groze, ko bi mu neka tesnobnost ne bila stiskala srca in grla. Zeblo ga je, da je kar drgetal.

(Konec.)

